

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Ε.Π. ΑΤΤΙΚΗΣ

**ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ
2007-2013**

ΑΝΑΔΟΧΟΣ

ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ Ε.Π.Ε.

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Αριστοτέλους 11-15 – 10432 Αθήνα
Τηλ: 210 5201460 - Φαξ: 210 5230064
e-mail: lkn@lkn.gr

ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΑΤΤΙΚΗΣ

Το έργο εντάσσεται στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αττικής του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης 2000-2006 και συγχρηματοδοτείται κατά 75% από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατά 25% από το Ελληνικό Δημόσιο.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΝΩΣΗ

ΓΕΝΙΚΑ

Η εκ των προτέρων (ex-ante) Αξιολόγηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αττικής για την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013 εκπονήθηκε σύμφωνα με τους όρους της από 4/8/2006 σύμβασης μεταξύ της Περιφέρειας Αττικής και της εταιρείας **ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ Ε.Π.Ε.** Σύμβουλοι Επιχειρήσεων και Ανάπτυξης, σύμφωνα με το πλαίσιο που προσδιορίζουν ο Κανονισμός περί γενικών διατάξεων για τα Διαρθρωτικά Ταμεία [Κ(ΕΚ)1083/2006 του Συμβουλίου, άρθρα 47 και 48], το έγγραφο εργασίας της Επιτροπής για την ex-ante Αξιολόγηση της προγραμματικής περιόδου 2007 – 2013, καθώς και η με Α.Π. 23527/ΕΥΣΣΑΑΠ 1813/06-06-2006 Εγκύκλιος του ΥΠΟΙΟ για την «Διεξαγωγή της εκ των προτέρων αξιολόγησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της περιόδου 2007-2013».

Το παρόν τεύχος αποτελεί την Τελική Έκθεση της εκ των προτέρων Αξιολόγησης του Προγράμματος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην από 4/8/2006 σύμβαση (άρθρο 2, αντικείμενο του έργου).

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΈΡΓΟΥ

Το παραπάνω αναφερόμενο πλαίσιο και ως εκ τούτου οι προσδιορισθείσες προδιαγραφές δίνουν έμφαση στην επιχειρησιακή αξιοποίηση της Εκ των Προτέρων Αξιολόγησης, η οποία καλείται να έχει ουσιαστική συμβολή στον ορθολογικό και επιτυχή σχεδιασμό του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αττικής για την προγραμματική περίοδο 2007 - 2013. Κατά συνέπεια, δεν αποτελεί μια «εξωτερική» αποτίμηση του Προγράμματος, προκειμένου αυτή να αξιοποιηθεί μελλοντικά, αλλά είναι ένα μέσο για τις αναγκαίες συμπληρώσεις του Προγράμματος, με βάση τυχόν διαπιστώσεις κενών ή ατελειών και αντίστοιχη διατύπωση προτάσεων βελτίωσης.

Η εκ των προτέρων αξιολόγηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αττικής 2007-2013, εστιάστηκε, σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές και το προαναφερόμενο θεσμικό πλαίσιο, στα ακόλουθα βασικά ερωτήματα αξιολόγησης:

- Καταλληλότητα της στρατηγικής προκειμένου η Περιφέρεια Αττικής ν' αντιμετωπίσει τα προβλήματα και τις αδυναμίες της και να αξιοποιήσει τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται.
- Αξιολόγηση της επάρκειας της στρατηγικής, της σαφήνειας των στόχων και προτεραιοτήτων της και της επιτευξιμότητας των στόχων με βάση τους διατιθέμενους οικονομικούς πόρους.
- Συνέπεια της στρατηγικής με πολιτικές που αναπτύσσονται σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο, ιδιαίτερα δε με την επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας.
- Αξιολόγηση της καταλληλότητας της ποσοτικοποίησης του Προγράμματος (καθορισμός κατάλληλων δεικτών για τους στόχους που έχουν τεθεί και εξέταση του βαθμού στον οποίο αυτοί οι δείκτες και οι τιμές – στόχοι τους μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της υλοποίησης του Προγράμματος).
- Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της προτεινόμενης από το ΕΠ στρατηγικής σε ποσοτικοποιημένους όρους.

- Καταλληλότητα των συστημάτων εφαρμογής για την επίτευξη των στόχων του Προγράμματος.

Τα παραπάνω βασικά ερωτήματα της εκ των προτέρων αξιολόγησης προσεγγίζονται στο πλαίσιο επτά επιμέρους ενοτήτων:

- ❖ Αξιολόγηση της κοινωνικο-οικονομικής ανάλυσης και των προσδιορισθεισών αναγκών καθώς και της ανάλυσης SWOT,
- ❖ Αξιολόγηση του βαθμού συνέπειας της στρατηγικής και του βαθμού επικινδυνότητας κατά την υλοποίηση της στρατηγικής αυτής,
- ❖ Εξέταση της συνεκτικότητας της Στρατηγικής με τις εθνικές πολιτικές και τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις,
- ❖ Αξιολόγηση των αναμενόμενων αποτελεσμάτων και επιπτώσεων,
- ❖ Εξέταση των προτεινόμενων συστημάτων / διαδικασιών εφαρμογής,
- ❖ Αξιολόγηση της χωρικής διάστασης του Ε.Π.
- ❖ Αξιολόγηση της συμβολής του Επιχειρησιακού Προγράμματος στη μεγιστοποίηση της Κοινοτικής Προστιθέμενης Αξίας.

ΟΜΑΔΑ ΈΡΓΟΥ

Την ευθύνη συντονισμού του έργου της εκ των προτέρων Αξιολόγησης του ΠΕΠ Αττικής 2007-2013 είχε ο Υπεύθυνος του Συμβούλου Αξιολόγησης, Δημήτρης Λιανός, Μεταλλουργός Μηχανικός, Msc Περιφερειακή Ανάπτυξη.

Μέλη της Ομάδας Έργου ήταν :

- ❖ Χωραφά Βικτωρία, Οικονομολόγος, Msc Περιφερειακή Ανάπτυξη.
- ❖ Αχιλλέας Λαμπρόπουλος Οικονομολόγος MBA Διοίκηση Ολικής Ποιότητας
- ❖ Στέφανος Νικήτας, Οικονομολόγος, Msc Περιφερειακή Ανάπτυξη.

Με βάση τα προαναφερόμενα, για την αποτελεσματικότερη συμβολή της εκ των προτέρων αξιολόγησης στον ορθολογικό σχεδιασμό του Επιχειρησιακού Προγράμματος, με κύριο στόχο τη βελτιστοποίηση της κατανομής των διατιθέμενων πόρων και τη βελτίωση της ποιότητας του προγραμματισμού, ο Σύμβουλος – Αξιολογητής ακολούθησε μια συνεχή διαλογική διαδικασία με τους υπεύθυνους φορείς σχεδιασμού του Επιχειρησιακού Προγράμματος, καθ' όλη την περίοδο κατάρτισής του. Έτσι, καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της εκ των προτέρων αξιολόγησης υπήρξε συνεχής συνεργασία του Αξιολογητή με τα αρμόδια στελέχη της Ομάδας Σχεδιασμού Προγράμματος (ΟΣΠ) της Περιφέρειας και ειδικότερα της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Ε.Π. Αττικής 2000-2006, που ήταν επιφορτισμένα με την ευθύνη για την κατάρτιση του Προγράμματος και αναπτύχθηκε ένας εποικοδομητικός διάλογος. Κατά τη συνεργασία αυτή, ο Σύμβουλος Αξιολόγησης είχε την ευκαιρία να προβεί σε συστάσεις / προτάσεις επί του περιεχομένου του Προγράμματος, σε ζητήματα όπως η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, η αναπτυξιακή στρατηγική και η διαβάθμιση των στόχων, η δομή και το περιεχόμενο των Αξόνων Προτεραιότητας, ο ενδεικνυόμενος βαθμός εξειδίκευσης των παρεμβάσεων, η επάρκεια της ποσοτικοποίησης του Προγράμματος και η καταλληλότητα και μετρησιμότητα των προτεινόμενων δεικτών κλπ., οι οποίες προτάσεις στη μεγάλη τους πλειονότητα έγιναν δεκτές και ενσωματώθηκαν στο παρόν προγραμματικό κείμενο του ΕΠ.

Αποτέλεσμα αυτής της διαλογικής διαδικασίας είναι αφ' ενός το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αττικής 2007 – 2013 και αφ' ετέρου η τελική εκ των προτέρων έκθεση αξιολόγησης, η οποία περιλαμβάνει και αναφορές επί όλης αυτής της διαδικασίας.

Επισημαίνεται ότι, αν και σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, από την ανάληψη των καθηκόντων του και μετά, ο Αξιολογητής είχε άριστη και στενή συνεργασία με όλους τους προαναφερθέντες που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα στη διαδικασία σχεδιασμού του ΠΕΠ Αττικής, το τελικό προϊόν της ex ante αξιολόγησης που αποτυπώνεται στην «Τελική έκθεση εκ των προτέρων αξιολόγησης του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Αττικής για την προγραμματική περίοδο 2007-13» διατηρεί πλήρως την ανεξαρτησία του και η ευθύνη για όλες τις απόψεις και τα αξιολογικά συμπεράσματα που εκφράζονται σε αυτό βαρύνει αποκλειστικά και μόνο τον Σύμβουλο της εκ των προτέρων Αξιολόγησης.

ΕΠΙΤΕΛΙΚΉ ΣΥΝΟΨΗ

Η παρακάτω Σύνοψη περιλαμβάνει αναφορά στα πλέον καίρια και σημαντικά ζητήματα που ανέκυψαν κατά την εκ των προτέρων Αξιολόγηση του Προγράμματος και στις αντίστοιχες προτάσεις του Συμβούλου Αξιολόγησης για τροποποιήσεις / προσαρμογές και βελτιώσεις, όπως εντοπίζονται και διατυπώνονται στην παρούσα Έκθεση Αξιολόγησης.

Επάρκεια της κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης και της ανάλυσης SWOT

Για την αξιολόγηση της επάρκειας της κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης που περιέχεται στο προγραμματικό κείμενο του ΕΠ, η εκ των προτέρων αξιολόγηση έλαβε υπόψη τις απαιτήσεις σχεδιασμού των ΕΠ, όπως αυτές προβλέπονται στα σχετικά Εθνικά και Κοινοτικά έγγραφα αναφοράς για την κατάρτιση των ΕΠ της περιόδου 2007-13. Με βάση τις απαιτήσεις αυτές, η κοινωνικοοικονομική ανάλυση που περιλαμβάνεται στο τελικό προγραμματικό κείμενο του ΕΠ (Μάρτιος 2007) αξιολογείται με υψηλό βαθμό επάρκειας και τεκμηρίωσης, δεδομένου ότι καλύπτει γενικώς τις απαιτήσεις του Κανονισμού, τις κατευθύνσεις των υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της σχετικής 4ης Εγκυκλίου του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, και εντοπίζει τα σημαντικότερα καίρια αναπτυξιακά ζητήματα για την Περιφέρεια. Μετά την ενσωμάτωση των παρατηρήσεων του Συμβούλου Αξιολόγησης, σε σχέση τόσο με το αρχικό σχέδιο Προγράμματος (15/9/2006), όσο και με την ενδιάμεση έκδοσή του (Δεκέμβριος 2006) η κοινωνικοοικονομική ανάλυση της Περιφέρειας θεωρείται επαρκής και τεκμηριωμένη σε ικανοποιητικό βαθμό, αποτελώντας μια ουσιαστική βάση για την κατάρτιση του Προγράμματος και τη θέσπιση εφικτών στόχων. Πιο συγκεκριμένα :

- Η διάρθρωση της κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης είναι αναλυτική και λεπτομερής, αναφερόμενη στο σύνολο των αναπτυξιακών χαρακτηριστικών της Περιφέρειας. Σε γενικές γραμμές η κοινωνικοοικονομική ανάλυση είναι δυναμική και υποστηρίζει την κατανόηση των αιτίων που δημιουργούν την υφιστάμενη εικόνα των παραμέτρων οι οποίες εξετάζονται.
- Η ανάλυση έχει γίνει με γνώμονα τους στόχους της Ε.Ε. και τις Εθνικές και Ευρωπαϊκές Προτεραιότητες. (Λισσαβόνα, Γκέτεμποργκ) (εξωστρέφεια και επιχειρηματικό περιβάλλον, απασχόληση και κοινωνική συνοχή, υπηρεσίες και υποδομές προσπελασιμότητας, αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής, κοινωνία της γνώσης και καινοτομία, ελκυστικότητα της Αττικής ως τόπος προσέλκυσης επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης).
- Η υφιστάμενη κατάσταση της Περιφέρειας κατά την έναρξη της νέας προγραμματικής περιόδου ποσοτικοποιείται με έναν αριθμό διαρθρωτικών δεικτών της Ε.Ε. (Structural Indicators) καθώς και με την αξιοποίηση στατιστικών δεδομένων της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας (Eurostat), που

παρέχουν τη δυνατότητα συγκριτικής ανάλυσης τόσο με το σύνολο της χώρας όσο και με το μέσο όρο των κρατών μελών της Ε.Ε. Εκτός των παραπάνω στα επιμέρους κεφάλαια της ανάλυσης χρησιμοποιούνται ποσοτικά δεδομένα είτε από εγχώριες πηγές (ΕΣΥΕ), είτε από σχετικές μελέτες και εκθέσεις, καταλήγοντας κάθε φορά σε διατύπωση σαφούς συμπεράσματος, επαρκούς για να υποστηρίξει την Ανάλυση SWOT και τον προσδιορισμό των αναπτυξιακών αναγκών της Περιφέρειας.

- Στην περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του ΕΠ, έχει περιληφθεί συνοπτική αποτίμηση των επιτευγμάτων της προγραμματικής περιόδου 2000-06, με αναφορά στις πραγματοποιούμενες παρεμβάσεις του ΠΕΠ Αττικής σε ορισμένους βασικούς τομείς όπως είναι οι αστικές συγκοινωνίες, οι μεταφορικές υποδομές, οι υποδομές εκπαίδευσης και υγείας, το παραγωγικό περιβάλλον και οι περιβαλλοντικές υποδομές, που αποτελούν και το σημαντικότερο τμήμα των παρεμβάσεων του Προγράμματος. Η αποτίμηση αυτή καθιστά δυνατό τον εντοπισμό των κύριων επιτευγμάτων, αλλά και των βασικών αναγκών που εξακολουθούν να υφίστανται και που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τον σχεδιασμό του νέου ΕΠ. Εκτιμάται, ωστόσο, ότι στην ενότητα αυτή θα έπρεπε να περιλαμβάνονται και αναφορές σε διοικητικές και διαχειριστικές χρήσιμες εμπειρίες από τη μέχρι σήμερα εφαρμογή του Προγράμματος.

Παρά το γεγονός της τεκμηριωμένης και επαρκούς ανάλυσης, το Κεφάλαιο 1 δεν καταλήγει σε μία σύνοψη των βασικών ανισοτήτων, των προβλημάτων και των αναπτυξιακών κενών που καλείται να αντιμετωπίσει το ΠΕΠ για την περίοδο 2007-2013. Η παρουσίαση αυτή γίνεται κυρίως στο πλαίσιο της SWOT ανάλυσης, χωρίς ωστόσο να υπάρχει κατάταξη και ιεράρχηση αυτών των προβλημάτων. Στο τέλος της ενότητας 1.6 «Συνοπτική ανάλυση με έμφαση στα αποτελέσματα – συμπεράσματα» αναφέρεται ότι σύμφωνα με την κοινωνικοοικονομική ανάλυση οι παρεμβάσεις του ΠΕΠ Αττικής κατά τη νέα προγραμματική περίοδο θα πρέπει να κατευθυνθούν και να εστιάσουν στους τομείς της προσβασιμότητας, του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, της χαμηλής ανταγωνιστικότητας της οικονομίας (σε σχέση με την Ε.Ε), της ποιότητας ζωής καθώς και της αστικής αναζωογόνησης. Βέβαια, η προσεκτική ανάγνωση ολόκληρου του Κεφαλαίου 1 δείχνει ότι η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης στους επιμέρους τομείς καταλήγει σε εντοπισμό και αναφορά των προβλημάτων και αναγκών της Περιφέρειας, χωρίς όμως, όπως αναφέρθηκε, να υπάρχει σύνοψη και ιεράρχηση των αναγκών και προτεραιοτήτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Παρά το γεγονός αυτό υπάρχει επαρκής διασύνδεση των αναγκών της Περιφέρειας με τους στόχους και την προτεινόμενη αναπτυξιακή στρατηγική για την περίοδο 2007-2013. Η ιεράρχηση των στόχων και προτεραιοτήτων του Προγράμματος περιλαμβάνεται στο Κεφάλαιο 2 της στρατηγικής, και γίνεται με βάση τη χρηματοδοτική βαρύτητα των Αξόνων Προτεραιότητας και την κατανομή των πόρων στις επιμέρους κατηγορίες παρεμβάσεων.

Αντίστοιχα με τα παραπάνω, επισημαίνεται ότι η ανάλυση SWOT, η οποία διαρθρώνεται σε τέσσερα θεματικά πεδία (παραγωγικό περιβάλλον, κοινωνία της γνώσης και καινοτομία, απασχόληση και κοινωνική συνοχή, ελκυστικότητα) είναι σαφής και σε πλήρη συνάφεια με την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης.

Η ανακεφαλαίωση και τα συμπεράσματα από την κοινωνικοοικονομική ανάλυση, τα οποία συνάδουν σε ικανοποιητικό βαθμό με την παρουσίαση των ισχυρών και αδύνατων σημείων, καθώς και των ευκαιριών και απειλών / κινδύνων, οδηγούν σε κατευθύνσεις πολιτικών – στρατηγικής για την ανάπτυξη της Περιφέρειας Αττικής κατά την Δ' προγραμματική περίοδο.

Αξιολόγηση της συνέπειας της στρατηγικής

Η αναπτυξιακή στρατηγική της νέας προγραμματικής περιόδου βασίσθηκε στα δεδομένα της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης της Περιφέρειας, όπως αυτά παρουσιάζονται στην SWOT ανάλυση, στις προτάσεις των κοινωνικών εταίρων, στις κατευθύνσεις του ΕΣΠΑ αλλά και στις κατευθύνσεις της Αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισσαβόνας και στην εξειδίκευσή τους για το ρόλο των πόλεων στην ανάπτυξη και την απασχόληση. Το Ε.Π. Αττικής θέτει για την τέταρτη προγραμματική περίοδο ένα αναπτυξιακό όραμα, τέσσερις Γενικούς Στόχους για την εξυπηρέτησή του, οι οποίοι θα επιτευχθούν μέσω της εφαρμογής τεσσάρων Αξόνων Προτεραιότητας και των Ειδικών τους Στόχων.

Η στρατηγική του ΠΕΠ αποτελεί ουσιαστικά συνέχιση της στρατηγικής της τρίτης προγραμματικής περιόδου, διαφοροποιημένη σε σχέση με τη βαρύτητα που αποδίδει στην εξυπηρέτηση των στόχων της Λισσαβόνας και την αλλαγή των Εθνικών Αναπτυξιακών Προτεραιοτήτων, όπως αυτές αποτυπώνονται στο ΕΣΠΑ 2007 - 2013.

Για τον προσδιορισμό του μίγματος πολιτικής υιοθετήθηκε στο πλαίσιο της αξιολόγησης η μεθοδολογία του ΕΣΠΑ για τον προσδιορισμό των κατευθύνσεων πολιτικής (επιταχυντικές πολιτικές στο σημείο τομής των δυνατών σημείων με τις ευκαιρίες, διαρθρωτικών πολιτικών στο σημείο τομής ευκαιριών και αδυναμιών, σταθεροποιητικών πολιτικών στο σημείο τομής των ισχυρών σημείων της Περιφέρειας με τους κινδύνους που αντιμετωπίζει και των προληπτικών πολιτικών στο σημείο τομής των κινδύνων με τις απειλές. Με βάση την ανωτέρω ανάλυση προκύπτει ότι :

- Το μίγμα πολιτικής του Προγράμματος είναι το πλέον κατάλληλο, ανταποκρίνεται στα ευρήματα της κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης και εξυπηρετεί τους στόχους του Προγράμματος.
- Η πολιτική του Προγράμματος αποτελεί την τομή δυο διακριτών «υποσυνόλων». Το πρώτο υποσύνολο περιλαμβάνει το «κράμα» προτεραιοτήτων και στόχων που αξιοποιούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας και προκύπτει σαν συνισταμένη των επιταχυντικών και διαρθρωτικών πολιτικών.
- Το δεύτερο υποσύνολο αφορά το «κράμα» των προτεραιοτήτων που θα αμβλύνουν / άρουν τα μειονεκτήματα της Περιφέρειας και αποτελούν τη συνισταμένη των σταθεροποιητικών και προληπτικών πολιτικών. Δομικά στοιχεία του πρώτου υποσυνόλου αποτελούν η αξιοποίηση του μητροπολιτικού χαρακτήρα της Περιφέρειας και η δημιουργία των προϋποθέσεων για την ενίσχυση προωθητικών οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως είναι η Ε&Α και ο τουρισμός. Δομικά στοιχεία του δεύτερου υποσυνόλου αποτελούν η προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος, η βελτίωση της ποιότητας ζωής, αλλά και η ενίσχυση του παραγωγικού τομέα της οικονομίας που δέχεται τις μεγαλύτερες πιέσεις από την παγκοσμιοποίηση και την ένταση του ανταγωνισμού.

Η συμβολή του Προγράμματος στην αντιμετώπιση των σημαντικότερων προβλημάτων (αδυναμίες/κινδύνους) της Περιφέρειας με βάση την κλίμακα συμβολής (0 -2 που είναι το μέγιστο) οδηγεί στα ακόλουθα συμπεράσματα :

- Το σύνολο των Ειδικών Στόχων του Προγράμματος, όπως αυτοί εξειδικεύονται στους Άξονες Προτεραιότητας, συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων με ένα βαθμό 0,44, που είναι ικανοποιητικός, όταν η απόλυτη συμβολή για τη λύση / άμβλυνση των προβλημάτων θα ήταν η μονάδα.
- Ο πρώτος Άξονας Προτεραιότητας «Ενίσχυση υποδομών προσπελασιμότητας – ενέργειας» συμβάλλει κατά 0,47 στην αντιμετώπιση των προβλημάτων, που είναι η δεύτερη υψηλότερη τιμή μεταξύ των Αξόνων .

- Ο Άξονας Προτεραιότητας 2 «Αειφόρος Ανάπτυξη και βελτίωση της ποιότητας ζωής» συμβάλλει με 0,54, παρουσιάζοντας το μεγαλύτερο βαθμό συμβολής στην αντιμετώπιση των προβλημάτων .
- Ο Άξονας Προτεραιότητας 3 «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της καινοτομίας και της ψηφιακής σύγκλισης» συμβάλλει με 0,39 και κατατάσσεται τρίτος, ενώ τέλος ο Άξονας Προτεραιότητας 4 «Αναζωογόνηση αστικών περιοχών», συμβάλλει κατά 0,34. στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της Περιφέρειας.
- Οι μεγαλύτεροι βαθμοί συμβολής των Ειδικών Στόχων των Αξόνων Προτεραιότητας στην αντιμετώπιση των αδυναμιών και κινδύνων της Περιφέρειας κυμαίνονται από 0,75 έως 0,63. Συγκεκριμένα, σε τέσσερα προβλήματα από τα τριάντα οκτώ, ο βαθμός συμβολής εκτιμάται σε 0,75, ενώ σε άλλα εννέα 0,63. Τα προβλήματα αυτά σχετίζονται με τη χαμηλή ελκυστικότητα της Περιφέρειας ως τόπος προσέλκυσης επενδύσεων και τουρισμού, με τον οικονομικό ανταγωνισμό που δέχεται από γειτονικές χώρες, με το δομημένο και φυσικό περιβάλλον και την επιδείνωση που υφίσταται και τέλος με την ενδεχόμενη ανακοπή σε επενδύσεις υποδομών λόγω της βαρύτητας που είχε δοθεί για την διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων.
- Οι μικρότεροι βαθμοί (0,25 -0,13) εντοπίζονται σε εννέα προβλήματα από τα τριάντα οκτώ συνολικά, ενώ ένα πρόβλημα και συγκεκριμένα το «Δυσαναλογία του μεγέθους της Αθήνας σε σχέση με την κλίμακα της χώρας, καθώς και διατηρούμενη πόλωση σε σχέση με το λοιπό αστικό δίκτυο πλην Θεσσαλονίκης» δεν αντιμετωπίζεται καθόλου.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το Πρόγραμμα ανταποκρίνεται σημαντικά στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Περιφέρεια.

Με την ίδια κλίμακα συνάφειας / συμβολής εξετάζεται η **συμβολή του Προγράμματος στα πλεονεκτήματα (ισχυρά σημεία και ευκαιρίες) της Περιφέρειας**, απ' όπου προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα :

- Το σύνολο των Ειδικών Στόχων του Προγράμματος, όπως αυτοί εξειδικεύονται στους Άξονες Προτεραιότητας, συμβάλλουν στην αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων με ένα βαθμό 0,44, όταν η απόλυτη συμβολή για τη λύση /άμβλυνση των προβλημάτων θα ήταν η μονάδα.
- Ο πρώτος Άξονας Προτεραιότητας «Ενίσχυση υποδομών προσπελασιμότητας – ενέργειας» συμβάλλει κατά 0,52, συμβάλλοντας στον ίδιο βαθμό με τον Άξονα Προτεραιότητας 3 «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της καινοτομίας και της ψηφιακής σύγκλισης» στην αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας και σημειώνοντας μεγαλύτερη τιμή συμβολής σε σχέση με την αντιμετώπιση των προβλημάτων.
- Ο Άξονας Προτεραιότητας 2 «Αειφόρος Ανάπτυξη και βελτίωση της ποιότητας ζωής» συμβάλλει με 0,40, παρουσιάζοντας μειωμένη τιμή σε σχέση με την αντιμετώπιση των προβλημάτων, όπου εμφάνιζε το μεγαλύτερο βαθμό συμβολής .
- Ο Άξονας Προτεραιότητας 3 «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της καινοτομίας και της ψηφιακής σύγκλισης» συμβάλλει με 0,52 στην αξιοποίηση των ευκαιριών και κατατάσσεται πρώτος μαζί με τον Άξονα Προτεραιότητας 1, ενώ τέλος ο Άξονας Προτεραιότητας 4 «Αναζωογόνηση αστικών περιοχών» έχει βαθμό συμβολής 0,34.
- Οι μεγαλύτεροι βαθμοί συμβολής των Ειδικών Στόχων των Αξόνων Προτεραιότητας στην αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας κυμαίνονται από 0,75 έως 0,63. Ειδικότερα, δύο από τα τριάντα συνολικά πλεονεκτήματα παρουσιάζουν βαθμό συμβολής 0,75, ενώ 0,63 άλλα πέντε. Τα πλεονεκτήματα αυτά σχετίζονται με τα οφέλη από την επιτυχή διοργάνωση των Ολυμπιακών αγώνων, τη στρατηγική γεωγραφική θέση της Περιφέρειας και το Μητροπολιτικό χαρακτήρα της.

- Ο μικρότερος βαθμός εντοπίζεται (0,25) εκτιμάται σε δέκα από τα τριάντα συνολικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας. Τα πλεονεκτήματα αυτά σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά του ανθρωπίνου δυναμικού της Περιφέρειας, αλλά και τους δείκτες διάρθρωσης της απασχόλησης.

Η καταλληλότητα της στρατηγικής εξετάζεται και ως προς την **εσωτερική συνάφεια του Προγράμματος**, δηλαδή του βαθμού συμβολής των Αξόνων Προτεραιότητας και των ειδικών τους στόχων στην επίτευξη των Γενικών Στόχων του Προγράμματος. Ειδικότερα :

- Η συνάφεια του Προγράμματος χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική με τιμή 0,53, αφού το σύνολο των Αξόνων Προτεραιότητας συμβάλλουν στην επίτευξη των Γενικών Στόχων του Προγράμματος με σημαντικό όμως εύρος διακύμανσης (0,75 -0,25).
- Ο τρίτος Γενικός Στόχος του Προγράμματος «Βελτίωση της ποιότητας ζωής και προστασία του περιβάλλοντος» παρουσιάζει τον υψηλότερο βαθμό εξυπηρέτησης από τους Άξονες Προτεραιότητας μεταξύ των Γενικών Στόχων με τιμή 0,75, που υπερβαίνει κατά πολύ τη γενική επίδοση του Προγράμματος.
- Ο πρώτος Γενικός Στόχος «Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας Αττικής σαν διεθνές επιχειρηματικό κέντρο» παρουσιάζει τη δεύτερη υψηλότερη τιμή 0,63, που είναι επίσης υψηλότερη από τη συνολική επίδοση του Προγράμματος.
- Ο δεύτερος Γενικός Στόχος «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μέσω της ενθάρρυνσης της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας, της έρευνας και τεχνολογίας και της διάδοσης και αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών πληροφόρησης» παρουσιάζει τιμή 0,50.
- Ο τέταρτος Γενικός Στόχος «Δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας» λαμβάνει τιμή 0,25, που είναι η χαμηλότερη μεταξύ των Γενικών Στόχων. Με δεδομένο ότι το Πρόγραμμα είναι μονοταμειακό (χρηματοδοτείται από ένα ταμείο μόνο, το ΕΤΠΑ) η επίτευξη του στόχου αυτού επιτυγχάνεται μόνο μέσω των παρεμβάσεων που αποσκοπούν στην ανάπτυξη των υποδομών εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής αλληλεγγύης που χρηματοδοτούνται από τον Άξονα Προτεραιότητας 2 αλλά καλύπτουν σχετικά χαμηλό ποσοστό των πόρων του (σχετική ανάλυση σε επόμενη ενότητα) και ενδεχομένως από την υλοποίηση τοπικών πρωτοβουλιών για την ενθάρρυνση της απασχόλησης και την τόνωση της τοπικής επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο εφαρμογής των Πρότυπων Καινοτόμων Σχεδίων Ανάπτυξης (ΠΚΣΑ) μέσω του τέταρτου Άξονα Προτεραιότητας.

Σε σχέση με την **κατανομή των πόρων ανά Άξονα Προτεραιότητας και την εξυπηρέτηση των Γενικών Στόχων** προκύπτει ότι οι περισσότεροι πόροι, διατίθενται για την επίτευξη του τρίτου Γενικού Στόχου «Βελτίωση της ποιότητας ζωής και προστασία του περιβάλλοντος» (34%). Για την επίτευξη του πρώτου Γενικού Στόχου «Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας Αττικής σαν διεθνές επιχειρηματικό κέντρο» διατίθεται το (30%) των πόρων του Προγράμματος, ενώ για την επίτευξη του δεύτερου Γενικού Στόχου «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μέσω της ενθάρρυνσης της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας, της έρευνας και τεχνολογίας και της διάδοσης και αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών πληροφόρησης» διατίθεται το 23%. Τέλος, το 13% των πόρων του Προγράμματος διατίθεται για την επίτευξη του τέταρτου Γενικού Στόχου «Δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας».

Παρατηρείται ότι η κατανομή των πόρων του Προγράμματος ανά Γενικό Στόχο είναι απόλυτα συμβατή με τα αποτελέσματα της ποιοτικής ανάλυσης που προηγήθηκε σε ότι αφορά το βαθμό συμβολής των Αξόνων Προτεραιότητας στην επίτευξη των Γενικών Στόχων του Προγράμματος, γεγονός που αναδεικνύει ότι η κατανομή των πόρων μεταξύ Αξόνων Προτεραιότητας και Ειδικών Στόχων εξυπηρετεί την στρατηγική του Προγράμματος.

Τέλος, ως προς τη **συνοχή (εσωτερική συνέργια)** μεταξύ των Αξόνων Προτεραιότητας και των Ειδικών Στόχων προκύπτει ότι υπάρχει ισχυρή συνέργια του Προγράμματος με τιμή που διαμορφώνεται στο 0,58. Οι Άξονες Προτεραιότητας 1 και 4 παρουσιάζουν τον υψηλότερο βαθμό συνέργιας (0,67).

Η παράθεση των τομέων παρέμβασης αλλά και η χρηματοδοτική βαρύτητα που αποδίδεται στους Άξονες Προτεραιότητας αλλά και στις επιμέρους κατηγορίες παρεμβάσεων αναδεικνύει τα ακόλουθα :

Πρώτη προτεραιότητα του Προγράμματος αποτελεί η «Αειφόρος ανάπτυξη και η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων», που εξυπηρετεί κατά προτεραιότητα τον τρίτο Γενικό Στόχο του Προγράμματος «Βελτίωση της ποιότητας ζωής και προστασία του περιβάλλοντος» που αποτελείται από δύο διακριτές ενότητες που είναι το περιβάλλον και η ποιότητα ζωής.

Στην ενότητα του περιβάλλοντος διακρίνονται δύο επιμέρους ενότητες. Η πρώτη αφορά την πρόληψη κινδύνων και την ενίσχυση της βιοποικιλότητας ιδιαίτερα την αντιπλημμυρική θωράκιση της Περιφέρειας, που με βάση τη χρηματοδοτική βαρύτητα καλύπτει το 3,9% της ΔΔ, ποσό που δεν καλύπτει τις ανάγκες αλλά προβλέπεται και σημαντική χρηματοδότηση από το Ταμείο Συνοχής από το ΕΠ «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη».

Η δεύτερη αφορά την ολοκλήρωση των βασικών περιβαλλοντικών υποδομών για τη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων, που καλύπτει το 16,2% της ΔΔ και σαν ποσοστό κρίνεται επαρκές, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι επίσης θα υπάρξουν παρεμβάσεις από το Ταμείο Συνοχής μέσω του ΕΠ «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη».

Η ποιότητα ζωής συντίθεται επίσης από δύο ενότητες παρεμβάσεων, εκ των οποίων η πρώτη αφορά στην αναβάθμιση των κοινωνικών υποδομών (υγεία, λοιπές κοινωνικές υποδομές και εκπαίδευση) που αντιστοιχούν στο 11,2 % της συνολικής ΔΔ, η δε δεύτερη στη διάδοση της χρήσης ΤΠΕ στη δημόσια διοίκηση για την εξυπηρέτηση του πολίτη, που καλύπτει το 5,6% του συνόλου της ΔΔ του Προγράμματος.

Δεύτερη προτεραιότητα αποτελεί η ενίσχυση υποδομών προσπελασιμότητας, που συμβάλλει κατά προτεραιότητα στον πρώτο Γενικό Στόχο του Προγράμματος «Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας σαν Διεθνές Επιχειρηματικό κέντρο» με δύο συστατικά στοιχεία, που είναι η ενίσχυση της περιβαλλοντικής διάστασης των μεταφορών και αφορά τη βελτίωση των κυκλοφοριακών συνθηκών μέσω της μείωσης της χρήσης του Ι.Χ σαν αποτέλεσμα της ενίσχυσης του ρόλου των ΜΜΜ και ιδιαίτερα των μέσων σταθερής τροχιάς (Τραμ, Προαστιακός) και της επέκτασης και αναβάθμισης των Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών. Συνολικά οι μεταφορές καλύπτουν το 25,68% της ΔΔ του Προγράμματος. Το ποσοστό αυτό δεν κρίνεται ως ικανοποιητικό και είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό της τρίτης προγραμματικής περιόδου. Το πρόβλημα της ελλιπούς χρηματοδότησης αντισταθμίζεται από το γεγονός ότι σημαντικοί πόροι θα δοθούν για την επέκταση του δικτύου του Μετρό από το Ταμείο Συνοχής .

Τρίτη προτεραιότητα αποτελεί η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και η προώθηση της Ψηφιακής σύγκλισης, που εξυπηρετεί κατά προτεραιότητα το Γενικό Στόχο «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μέσω της ενθάρρυνσης της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας, της έρευνας και τεχνολογίας και της διάδοσης και αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών πληροφόρησης». Η ενίσχυση της έρευνας και Τεχνολογίας και του συστήματος καινοτομίας της Περιφέρειας καθώς και η ενίσχυση των επιχειρήσεων για την υιοθέτηση των ΤΠΕ στην καθημερινή λειτουργία τους σε συνδυασμό με την ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ απορροφούν το 33,8% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος, αντανakλώντας ένα δυισμό του επιλεχθέντος μίγματος πολιτικής για την ενίσχυση προωθητικών δραστηριοτήτων παράλληλα με την αναγκαιότητα εκσυγχρονισμού των ΜΜΕ που δέχονται την οξυμένη πίεση της παγκοσμιοποίησης.

Το αν είναι επαρκείς οι διατιθέμενοι πόροι για την επίτευξη των στόχων σε μια Περιφέρεια που καλύπτει σχεδόν το 50% της οικονομίας της χώρας είναι αρκετά δύσκολο να προσδιορισθεί. Αν ως κριτήριο επάρκειας χρησιμοποιηθεί το ποσοστό της δαπάνης στο σύνολο του Προγράμματος σε σχέση με την Γ' προγραμματική περίοδο, συνδυαστικά με τη δυνατότητα απορρόφησης από τους αποδέκτες, το ποσό κρίνεται ως ικανοποιητικό. Στο ποσό που αναλογεί για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας συνυπολογίζονται και οι πόροι που διατίθενται για τον Πολιτισμό, με δεδομένη τη σημασία του για την ενίσχυση του τουρισμού στην Περιφέρεια.

Τέλος, οι παρεμβάσεις για την «Αναζωογόνηση αστικών περιοχών» αποτελούν την τέταρτη προτεραιότητα του Προγράμματος, που εξυπηρετούνται κατά προτεραιότητα μέσω των Πρότυπων Καινοτόμων Σχεδίων Ανάπτυξης (ΠΚΣΑ) (global grants), προσδίδουν μια διάσταση καινοτομίας στο Πρόγραμμα, συμβάλλοντας παράλληλα έμμεσα ή άμεσα στην επίτευξη του συνόλου των Γενικών Στόχων του Προγράμματος, παρά τη μικρή σχετικά χρηματοδοτική τους βαρύτητα (5,8% της ΔΔ).

Ως προς την επικινδυνότητα κατά την εφαρμογή της στρατηγικής στο πλαίσιο υλοποίησης του Προγράμματος επισημαίνονται δύο κίνδυνοι.

Ο πρώτος σχετίζεται με την ταχύτητα ανταπόκρισης των εμπλεκόμενων φορέων στα νέα δεδομένα που επιφέρουν οι σημαντικές τομές στο σύστημα των μηχανισμών εφαρμογής του Προγράμματος, για τις οποίες σχετικές αναφορές υπάρχουν στην αντίστοιχη ενότητα. Ο δεύτερος κίνδυνος σχετίζεται με τη χρηματοδοτική βαρύτητα που έχουν τα μεγάλα έργα στο συνολικό προϋπολογισμό του Προγράμματος. Εκτιμάται ότι τα μεγάλα έργα (έργα προϋπολογισμού άνω των 50Μ€ στον τομέα των μεταφορών και 25Μ€ στον τομέα του περιβάλλοντος) καλύπτουν περίπου το 35% του Προγράμματος. Για τα έργα αυτά η εμπειρία δείχνει ότι παρατηρείται σημαντική καθυστέρηση μέχρι την ωρίμανση τους, ενώ πιθανές εμπλοκές παρουσιάζονται και κατά την φάση της επιλογής αναδόχου. Τον υψηλότερο κίνδυνο παρουσιάζουν τα έργα που αφορούν τη διαχείριση των υγρών αποβλήτων, λόγω των αντιδράσεων που τις περισσότερες φορές συναντά η χωροθέτησή τους από τις τοπικές κοινωνίες.

Για να αποφευχθούν πιθανές καθυστερήσεις θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή κατά την φάση ωρίμανσης των έργων, όπως επίσης και κατά τη δημοπράτηση τους / επιλογή αναδόχου. Για την ωρίμανση των έργων υπάρχει πλέον στη χώρα σημαντική τεχνογνωσία και τα διδάγματα του παρελθόντος οδήγησαν σε σημαντικές αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει την μελέτη και κατασκευή των δημοσίων έργων στη χώρα.

Σε ότι αφορά τη συχνή ύπαρξη προσφυγών κατά την φάση επιλογής αναδόχου οι δυνατότητες μείωσης τους είναι πολύ περιορισμένες. Επικουρικά για τον περιορισμό των επιπτώσεων από αντίστοιχες πρακτικές θα λειτουργούσε μόνο η επιτάχυνση του ρυθμού έκδοσης των αποφάσεων από τα αρμόδια όργανα.

Τέλος, παρεμβάσεις υψηλού κινδύνου για την εμφάνιση καθυστερήσεων είναι αυτές των Πρότυπων Καινοτόμων Σχεδίων Ανάπτυξης που θα υλοποιηθούν μέσω συνολικής επιχορήγησης στο πλαίσιο εφαρμογής του Άξονα Προτεραιότητας 4 «Αναζωογόνηση αστικών περιοχών», λόγω του καινοτόμου χαρακτήρα τους. Ωστόσο, η μικρή χρηματοδοτική βαρύτητά τους στο σύνολο του Προγράμματος περιορίζει τους κινδύνους.

Εξέταση της συνεκτικότητας της στρατηγικής με τις Εθνικές πολιτικές και τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις

Το ΕΠ Αττικής 2007 – 2013 παρουσιάζει υψηλό βαθμό συνέργιας και συνεκτικότητας με τις Εθνικές πολιτικές και τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις.

Σε σχέση με το ΕΣΠΑ 2007-2013 διαπιστώνεται ταύτιση προτεραιοτήτων στα σχετικά πεδία παρέμβασης, συμβάλλοντας άμεσα στην επίτευξη 14 Γενικών Στόχων και έμμεσα σε δύο, χωρίς να συμβάλλει ουσιαστικά καθόλου στο Γενικό Στόχο που εμπίπτει στη θεματική προτεραιότητα «Θεσμικό περιβάλλον». Επίσης, συμβάλλει άμεσα στη Χωρική προτεραιότητα «Βιώσιμη αστική ανάπτυξη».

Σε επίπεδο Γενικών Στόχων, στο Γενικό Στόχο 13: Η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας κατανέμεται το 25,7% των πόρων του Προγράμματος, στο Γενικό Στόχο 15: Η αειφόρος διαχείριση του Περιβάλλοντος το 19,8% των πόρων και στο Γενικό Στόχο 6: Η ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την ενσωμάτωση και τη συστηματική χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στους τομείς κοινωνικής και οικονομικής δραστηριοποίησης το 11,5% των πόρων του Προγράμματος.

Σε σχέση με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) παρατηρείται υψηλή συνέργια με τη Δεύτερη (Αύξηση της παραγωγικότητας, μέσα από την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων στη λειτουργία των αγορών, τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και την προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης) και Τρίτη προτεραιότητα (Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης) του ΕΠΜ, εξυπηρετώντας ταυτόχρονα απόλυτα τις κατευθύνσεις του ΕΠΜ για το περιβάλλον και τη βιώσιμη ανάπτυξη καθώς και την περιφερειακή και κοινωνική συνοχή .

Σε σχέση με τις Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής (ΚΣΚΓ) άμεση και υψηλή συνέργια παρουσιάζεται με την ΚΣΚΓ 1: Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση στην οποία αναλογεί το 48% των πόρων του Προγράμματος. Η πρώτη Κατευθυντήρια Γραμμή ουσιαστικά ταυτίζεται με δύο από τους Γενικούς Στόχους του Προγράμματος (Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας Αττικής σαν Διεθνές Επιχειρηματικό Κέντρο και Βελτίωση της ποιότητας ζωής και της προστασίας του περιβάλλοντος).

Άμεση και υψηλή συνέργια επίσης παρουσιάζεται και με την ΚΣΚΓ 2: Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη, στην οποία αναλογεί το 26,7% των πόρων του Προγράμματος. Η ΚΣΚΓ 2: Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη σχεδόν ταυτίζεται με το Γενικό Στόχο του Προγράμματος που αφορά στη «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μέσω της ενθάρρυνσης της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας, της έρευνας και τεχνολογίας και της διάδοσης και αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών πληροφόρησης».

Χαμηλή συνέργια παρουσιάζεται με την ΚΣΚΓ 3: Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας, παρά το γεγονός ότι αυτή ταυτίζεται με τον τέταρτο Γενικό Στόχο Δημιουργία προϋποθέσεων για καλύτερες και

περισσότερες θέσεις εργασίας, λόγω του ότι το Πρόγραμμα είναι μονοταμειακό και η πλειονότητα των παρεμβάσεων που εξυπηρετούν την ΚΣΚΓ 3: Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας εμπίπτουν στα πεδία επιλεξιμότητας του ΕΚΤ. Στην εξυπηρέτηση της ΚΣΚΓ: Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας αναλογεί το 9,3% των πόρων του Προγράμματος.

Τέλος, για τη Χωρική Προτεραιότητα «Η συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και στην απασχόληση», που αποτελεί μια από τις επιμέρους προτεραιότητες της εδαφικής διάστασης της πολιτικής για τη συνοχή, διατίθεται το 11,6% των πόρων του Προγράμματος.

Σε σχέση με τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (ΟΚΓ) παρουσιάζεται ικανοποιητική συνέργια, αφού το Πρόγραμμα άμεσα συμβάλλει στις ΟΚΓ 7: Να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις στον τομέα της Έρευνας & Ανάπτυξης, ιδίως στον ιδιωτικό τομέα, με σκοπό τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου της Γνώσης, ΟΚΓ 8: Να διευκολυνθεί η καινοτομία, ΟΚΓ 14: Να δημιουργηθεί ελκυστικότερο επιχειρηματικό περιβάλλον και να ενθαρρυνθεί η ιδιωτική πρωτοβουλία μέσω της βελτίωσης των κανονιστικών ρυθμίσεων, ΟΚΓ 15: Να προωθηθεί μία περισσότερο επιχειρηματική νοοτροπία και να δημιουργηθεί περιβάλλον που να στηρίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), ΟΚΓ 16: Να επεκταθούν και να βελτιωθούν οι ευρωπαϊκές υποδομές και να ολοκληρωθούν τα συμφωνηθέντα διασυνοριακά έργα προτεραιότητας και έμμεσα στις ΟΚΓ 9: Να διευκολυνθεί η διάδοση και η πραγματική χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και να οικοδομηθεί μια Κοινωνία της Πληροφορίας χωρίς αποκλεισμούς, ΟΚΓ 11: Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργιες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και ανάπτυξης, ΟΚΓ 17: Να εφαρμοσθούν πολιτικές απασχόλησης που θα στοχεύουν στην πλήρη απασχόληση, στη βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας στην εργασία και στην ενίσχυση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, ΟΚΓ 18: Να προωθηθεί η προσέγγιση της εργασίας βασιζόμενη στον κύκλο ζωής.

Τα σημαντικότερα ποσοστά των πόρων του Προγράμματος κατανέμονται στην ΟΚΓ 9: Να διευκολυνθεί η διάδοση και η πραγματική χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και να οικοδομηθεί μια Κοινωνία της Πληροφορίας χωρίς αποκλεισμούς (11,5% των πόρων του Προγράμματος), την ΟΚΓ 11: Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργιες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και ανάπτυξης, στην οποία αναλογεί το 8,1% των πόρων του Προγράμματος και τέλος την ΟΚΓ 16: Να επεκταθούν και να βελτιωθούν οι ευρωπαϊκές υποδομές και να ολοκληρωθούν τα συμφωνηθέντα διασυνοριακά έργα προτεραιότητας, στην οποία αναλογεί το 23,4% των πόρων του Προγράμματος.

Ποσοτικοποίηση των στόχων του Προγράμματος – Δείκτες / Αναμενόμενα αποτελέσματα – επιπτώσεις

Η ποσοτικοποίηση των στόχων του Προγράμματος σε επίπεδο δεικτών και αναμενόμενων αποτελεσμάτων – επιπτώσεων είναι γενικά συνυφασμένη με τη στρατηγική και την επιχειρησιακή στοχοθέτησή του.

Το Πρόγραμμα διαθέτει ένα αρκετά ικανοποιητικό σύστημα δεικτών (εκρών και αποτελεσμάτων) και ποσοτικοποιημένων στόχων, το οποίο είναι γενικά συμβατό με το σύστημα δεικτών που περιλαμβάνεται στο ΕΣΠΑ και αντιπροσωπευτικό των κύριων στόχων και προτεραιοτήτων που έχουν τεθεί.

Και στους τέσσερις βασικούς Άξονες Προτεραιότητας του Προγράμματος υφίστανται ποσοτικοποιημένοι στόχοι, με αντίστοιχους δείκτες εκροών και αποτελέσματος, με εξαίρεση ενός δείκτη αποτελέσματος στον Άξονα Προτεραιότητας 4 για τον οποίο ορθά αναφέρεται ότι θα προσδιοριστεί μετά την αξιολόγηση των υποβληθεισών προτάσεων Πρότυπων και Καινοτόμων Σχεδίων Ανάπτυξης (Π.Κ.Σ.Α.) τα οποία θα υλοποιηθούν με τη διαδικασία της συνολικής επιχορήγησης στο πλαίσιο του Προγράμματος.

Σε γενικές γραμμές τηρούνται τα βασικά κριτήρια επιλογής των δεικτών (καταλληλότητα και μετρησιμότητα, καθώς και η αρχή της αναλογικότητας). Ως προς την τελευταία, ωστόσο, παρατηρείται ότι ορισμένες κατηγορίες παρεμβάσεων δεν αποτυπώνονται ποσοτικά κατ' αναλογία στο Πρόγραμμα. Ειδικότερα, στο Πρόγραμμα δεν περιλαμβάνονται δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων στους τομείς της ενέργειας και ειδικότερα του ηλεκτρισμού (Άξονας Προτεραιότητας 1 : Ενίσχυση των υποδομών προσπελασιμότητας – ενέργειας), των υποδομών εκπαίδευσης, των υποδομών διαχείρισης και διανομής ύδατος (πόσιμο νερό) (Άξονας Προτεραιότητας 2 : Αειφόρος Ανάπτυξη και βελτίωση της ποιότητας ζωής), των οποίων η χρηματοδοτική βαρύτητα είναι σημαντική στους αντίστοιχους Άξονες.

Οι προτεινόμενοι δείκτες είναι γενικά μετρήσιμοι ως τιμές βάσης και ως τιμές στόχου στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου αναφοράς.

Ως τιμές βάσης χρησιμοποιούνται κυρίως υφιστάμενα στατιστικά δεδομένα της Περιφέρειας κατά την έναρξη της περιόδου προγραμματισμού. Υπάρχουν, ωστόσο, και ορισμένοι δείκτες όπου ως τιμές βάσης λαμβάνονται οι παρεμβάσεις που έχουν υλοποιηθεί στην Περιφέρεια μέσω των παρεμβάσεων του Γ' ΚΠΣ. Επισημαίνεται, επίσης, ότι σε ορισμένους δείκτες, κυρίως του Άξονα Προτεραιότητας 3, η τιμή βάσης είναι 0, υποδηλώνοντας την έλλειψη αντίστοιχων παρεμβάσεων κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο.

Οι παραδοχές που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό των τιμών στόχων κρίνονται ως ρεαλιστικές και επιτεύξιμες. Οι τιμές στόχοι των δεικτών έχουν υπολογιστεί είτε (α) με βάση το μοναδιαίο κόστος των παρεμβάσεων, ως απολογισμός αντίστοιχων παρεμβάσεων στην Περιφέρεια κατά την Γ' προγραμματική περίοδο, όπου αυτό μπορεί με σχετική ακρίβεια να προσδιορισθεί ώστε να είναι ρεαλιστικοί οι στόχοι που τίθενται, είτε (β) με βάση συντηρητικές εκτιμήσεις ώστε να είναι πραγματοποιήσιμοι οι στόχοι που τίθενται, ανάλογα με τη διαθέσιμη χρηματοδοτική κατανομή για κάθε κατηγορία παρέμβασης.

Εξέταση των προτεινόμενων συστημάτων / διαδικασιών εφαρμογής

Το γενικό συμπέρασμα που συνάγεται, με βάση τα αναφερόμενα στις διατάξεις εφαρμογής του Ε.Π. Αττικής 2007-2013, είναι ότι το προβλεπόμενο νέο σύστημα εφαρμογής εμφανίζει ορισμένες σημαντικές βελτιώσεις επί του αντίστοιχου πλαισίου που ίσχυσε κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006 και αντιμετωπίζει ορισμένες ουσιαστικές αδυναμίες του τελευταίου. Οι βελτιώσεις αυτές αφορούν ιδιαίτερα στη μείωση του αριθμού και στη διασφάλιση και πιστοποίηση της οργανωτικής και διαχειριστικής επάρκειας των Τελικών Δικαιούχων, στη θεσμοθέτηση αποτελεσματικών ενδιάμεσων φορέων υλοποίησης, στις ρυθμίσεις για την ηλεκτρονική δικτύωση όλων των Διαχειριστικών Αρχών για την αντιμετώπιση ζητημάτων κοινού ενδιαφέροντος, καθώς και στη βελτίωση του συντονισμού στα παράλληλα ή/και υπερκείμενα του ΕΠ επίπεδα.

Στα θετικά του νέου συστήματος συγκαταλέγονται επίσης :

- Η αναβάθμιση των οργάνων εποπτείας, μέσω της θεσμοθέτησης της Διυπουργικής Επιτροπής Κοινοτικών Προγραμμάτων, που διασφαλίζει την ταχύτατη λήψη αποφάσεων στο ανώτατο πολιτικό

επίπεδο για την αντιμετώπιση προβλημάτων που ενδέχεται να προκύψουν σε στρατηγικό, διαχειριστικό και επιχειρησιακό επίπεδο.

- Η εκχώρηση αρμοδιοτήτων σε ενδιάμεσους φορείς για τα έργα Εθνικής σημασίας.
- Η σύσταση ειδικών υπηρεσιών για το συντονισμό των δράσεων με το ΕΚΤ, το συντονισμό των δράσεων στον τομέα του Περιβάλλοντος αλλά και η σύσταση της Επιτροπής Συντονισμού Συγχρηματοδοτούμενων Δράσεων Κρατικών Ενισχύσεων και Δανείων.

Στα αρνητικά του νέου συστήματος είναι ότι επέρχονται σημαντικότερες αλλαγές στο υφιστάμενο σύστημα διαχείρισης.

Όπως προκύπτει και από την αντίστοιχη εμπειρία της τρίτης προγραμματικής περιόδου, η ωρίμανση, νομοθέτηση και αφομοίωση τέτοιων καθοριστικών θεσμικών και εφαρμοστικών μεταβολών σε όλα τα επίπεδα και από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, καθώς και η δρομολόγηση της ωρίμανσης και υλοποίησης των έργων με βάση τις νέες διαδικασίες, απαιτούν σημαντικό χρόνο και τούτο εγκυμονεί κινδύνους εξ ίσου σημαντικών καθυστερήσεων (παρόμοιων με αυτές που παρατηρήθηκαν στην αρχική περίοδο υλοποίησης και των δύο προηγούμενων ΚΠΣ), ιδίως στα πρώτα δύο κρίσιμα χρόνια της νέας προγραμματικής περιόδου και παρά την μερική αποφόρτιση του αναπροσαρμοσμένου κανόνα « $n+3 / n+2$ ».

Ο κίνδυνος της εμφάνισης καθυστερήσεων είναι ορατός με δεδομένο ότι θα απαιτηθεί η έκδοση σημαντικού αριθμού Κοινών Υπουργικών Αποφάσεων. Ο κίνδυνος μπορεί να αμβλυνθεί αν υπάρξει έγκαιρα η έκδοση των απαιτούμενων οδηγιών, εγχειριδίων που θα περιλαμβάνουν την ύπαρξη τυποποιημένων προτύπων και η συνεχής επικοινωνία μεταξύ ΥΠΟΙΟ και όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την αποτελεσματικότητα του Ε.Π. Αττικής είναι να υπάρξει ο καλύτερος δυνατός συντονισμός με τα Επιχειρησιακά Προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από το Ταμείο Συνοχής (Ε.Π. «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας» και «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη»), με δεδομένο ότι τα ανωτέρω Προγράμματα χρηματοδοτούν στην Περιφέρεια Αττικής παρεμβάσεις στους τομείς Μεταφορών και Περιβάλλοντος. Η ίδια παρατήρηση ισχύει και για τα Επιχειρησιακά Προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ (Ε.Π. «Διοικητική Μεταρρύθμιση», «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού», «Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση») για να διασφαλισθεί η χρονική αλληλουχία και συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων.

Σε ότι αφορά στην ποιότητα της εταιρικής σχέσης αυτή εκτιμάται ως ιδιαίτερα ικανοποιητική κατά τη φάση του σχεδιασμού και με ευρεία συμμετοχή του συνόλου των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων. Ως παραδείγματα καλών πρακτικών θα πρέπει να αναφερθούν και τα Αναπτυξιακά Συνέδρια που διοργανώθηκαν από τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις της Αττικής και τα οποία, σε συνδυασμό με το Αναπτυξιακό Συνέδριο της Περιφέρειας, συνέβαλαν στην στοχοθέτηση του Προγράμματος και στον καθορισμό των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων του.

Ωστόσο, από την ανάγνωση των μηχανισμών εφαρμογής του Προγράμματος, δεν είναι άμεσα ορατός ο εμφανής και διακριτός ρόλος των φορέων της αυτοδιοίκησης και ο βαθμός εμπλοκής στους στην υλοποίηση και παρακολούθηση των δράσεων αστικής ανάπτυξης αφενός και αφετέρου η αναλογική παρουσία τους στη σύνθεση της Επιτροπής Παρακολούθησης. Ενδεχομένως το κενό αυτό να καλυφθεί με την έκδοση του κανονισμού λειτουργίας της Επιτροπής Παρακολούθησης και την οριστικοποίηση της σύνθεσης της.

Με δεδομένη στην παρούσα φάση σχεδιασμού τη μη αναλυτική γνώση της σύνθεσης της Επιτροπής Παρακολούθησης αλλά και γενικότερα των μηχανισμών εφαρμογής ιδιαίτερα σε ότι αφορά την εκχώρηση αρμοδιοτήτων στις τοπικές αρχές για τις δράσεις Αστικής Ανάπτυξης είναι δύσκολο να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για την ποιότητα της εταιρικής σχέσης κατά τη φάση της υλοποίησης του Προγράμματος.

Επίσης με δεδομένο ότι δεν είναι γνωστός ο αριθμός αλλά και το είδος των Πρότυπων Καινοτόμων Σχεδίων Ανάπτυξης (Π.Κ.Σ.Α.) που θα ενταχθούν στο Πρόγραμμα και τα οποία θα υλοποιηθούν μέσω συνολικής επιχορήγησης, ενδεχομένως καθίσταται ανενεργή η παρατήρηση για την μη ενεργό συμμετοχή της αυτοδιοίκησης στην υλοποίηση των δράσεων αστικής ανάπτυξης.

Τέλος, η ευρεία δημοσιοποίηση που υπήρξε μέχρι σήμερα τόσο σε σχέση με τις διαδικασίες όσο και με το περιεχόμενο του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αττικής για τη νέα προγραμματική περίοδο θα πρέπει να ενταθεί, με στόχο την ενίσχυση της κατανόησης και «οικειοποίησης» του Προγράμματος από το σύνολο των τοπικών αρχών και των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων της Περιφέρειας Αττικής.

Αποτίμηση της χωρικής διάστασης του Ε.Π.

Η χωρική διάσταση του Προγράμματος είναι εκ των πραγμάτων εστιασμένη στην αστική ανάπτυξη και την αναζωογόνηση των αστικών κέντρων, με δεδομένο ότι το 99% του πληθυσμού της Περιφέρειας είναι αστικός πληθυσμός. Η ιδιαίτερη μνεία που αποδίδεται από το Πρόγραμμα αντανακλάται και στη δημιουργία διακριτού Άξονα Προτεραιότητας.

Η μη ύπαρξη διακριτών δράσεων στο Ε.Π. που να στοχεύουν στις Αγροτικές Περιοχές και τις περιοχές που εξαρτώνται από την Αλιεία οφείλεται στα ιδιαίτερα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας και είναι απόλυτα δικαιολογημένη.

Σε ότι αφορά τους ορεινούς όγκους της Αττικής τα προβλήματα που αυτοί αντιμετωπίζουν χρήζουν παρεμβάσεων από το ΕΓΤΑΑ (αναδασώσεις). Για τα νησιά και την αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργεί η νησιωτικότητα αλλά και για την εξυπηρέτηση των προτεραιοτήτων που θέτει η εθνική στρατηγική για την ανάπτυξη του νησιωτικού χώρου (προστασία των υδάτινων πόρων, των εδαφικών συστημάτων και του θαλάσσιου περιβάλλοντος, προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας, παροχή ψηφιακών υπηρεσιών προς τους πολίτες), καλύπτονται απόλυτα από τους Ειδικούς Στόχους του Άξονα Προτεραιότητας 2 του Προγράμματος.

Η μη ύπαρξη κριτηρίων για την επιλογή των υποπεριοχών του Πολεοδομικού Συγκροτήματος όπου θα εφαρμοσθούν παρεμβάσεις αστικής αναζωογόνησης αποτελεί αδυναμία του Προγράμματος, που εν μέρει μπορεί να εξηγηθεί από την επιλογή της ανοικτής ανταγωνιστικής διαδικασίας που υιοθετήθηκε από το ΥΠΟΙΟ για την επιλογή εφαρμογής των «Πρότυπων Καινοτόμων Σχεδίων Ανάπτυξης» (Π.Κ.Σ.Α.).

Αποτίμηση της συμβολής του Ε.Π. στην Κοινωνική Προστιθέμενη Αξία

Το Ε.Π. Αττικής 2007 - 2013 ενσωματώνει όλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Πολιτικής Συνοχής της Ε.Ε., αναδεικνύοντας την Κοινωνική Προστιθέμενη Αξία. Τα ιδιαίτερα αυτά χαρακτηριστικά είναι:

- Η ενίσχυση προωθητικών για την ανάπτυξη τομέων, που αποτελούν τους μοχλούς (driving forces) για την αειφόρο ανάπτυξη και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της περιφερειακής οικονομίας.
- Η διαμόρφωση μιας μακρόπνοης αναπτυξιακής στρατηγικής με μεσοπρόθεσμους στόχους για το τέλος της νέας επταετούς προγραμματικής περιόδου.

- Η προώθηση του περιβαλλοντικού κεκτημένου, που οριοθετούν οι οδηγίες της Ε.Ε και η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ.
- Η βελτίωση της διακυβέρνησης, μέσω της διαμόρφωσης μιας εταιρικής σχέσης με την ευρεία συμμετοχή των τοπικών αρχών, των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, στη φάση του προγραμματισμού και με την ουσιαστική αξιοποίηση των επιμέρους προτάσεων της εκ των προτέρων αξιολόγησης και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) καθ' όλη τη διάρκεια της κατάρτισης του Προγράμματος.
- Η δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την κινητοποίηση πρόσθετων πόρων από το ιδιωτικό κεφάλαιο μέσω της αξιοποίησης νέων χρηματοδοτικών εργαλείων.
- Προωθητικούς παράγοντες για την ανάπτυξη αποτελούν οι επενδύσεις στις υποδομές, στην Ε&Τ – Καινοτομία και το ανθρώπινο κεφάλαιο. Η Περιφέρεια Αττικής παρουσιάζει σημαντικές δυνατότητες για να ενισχύσει το ρόλο της σαν Ευρωπαϊκή Μητρόπολη στο χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης αξιοποιώντας τους πόρους των Διαρθρωτικών Ταμείων επενδύοντας σε τομείς που δημιουργούν πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα για την οικονομική, κοινωνική και χωρική συνοχή με σεβασμό στην αειφορική διαχείριση των πόρων.

Οι παρεμβάσεις για την βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας μέσω της αναβάθμισης των υποδομών (μεταφορών, ενέργειας, περιβάλλοντος) καλύπτουν το 49% των πόρων του Προγράμματος.

Οι παρεμβάσεις για τη βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας μέσω της ενίσχυσης της έρευνας και τεχνολογίας, της διευκόλυνσης της καινοτομίας και την προώθηση της επιχειρηματικότητας και της κοινωνίας της πληροφορίας για όλους καλύπτουν το 33,6% των πόρων του Προγράμματος, αφού στο ανωτέρω ποσοστό συνυπολογίζονται και οι παρεμβάσεις για την προώθηση του πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Οι παρεμβάσεις για περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας μέσω της επένδυσης σε κοινωνικές υποδομές (υγεία, κοινωνική πρόνοια) και εκπαίδευση καλύπτουν το 11% των πόρων του Προγράμματος.

Τέλος, η χωρική διάσταση του Προγράμματος, που συμβάλλει στη διασφάλιση της χωρικής συνοχής και για την Περιφέρεια Αττικής εξειδικεύεται στην Αστική Αναζωογόνηση, απορροφά το 5,8% των πόρων του Προγράμματος.

Το αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας είναι δεδομένο ότι υπερβαίνει τη Δ' Προγραμματική περίοδο. Ιδιαίτερα για την Αττική η επιτυχής διοργάνωση των Ολυμπιακών αγώνων του 2004, η περαιτέρω διεύρυνση της Ε.Ε με την είσοδο της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας και η σταδιακή ολοκλήρωση των μεγάλων έργων υποδομής του Γ' ΚΠΣ που συμπίπτουν χρονικά με την έναρξη της Δ' Προγραμματικής περιόδου, δημιουργούν ένα ιδιαίτερα ευνοϊκό περιβάλλον για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων και την κινητοποίηση πρόσθετων πόρων. Η μόχλευση του ιδιωτικού κεφαλαίου αναμένεται να είναι σημαντική, είτε άμεσα μέσω των Αξόνων Προτεραιότητας 3 «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της καινοτομίας και της ψηφιακής σύγκλισης» και 4 «Αναζωογόνηση αστικών περιοχών», είτε έμμεσα μέσω της συγχρηματοδότησης των μεγάλων οδικών αξόνων του Άξονα Προτεραιότητας 1 «Ενίσχυση υποδομών προσπελασιμότητας – ενέργειας».

Η μη διαφοροποίηση των στρατηγικών και Γενικών Στόχων του Προγράμματος από την αναπτυξιακή φιλοσοφία της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου αναδεικνύουν τη συνέχεια της αναπτυξιακής πολιτικής, η οποία αξιοποιεί τα επιτεύγματα των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων και θέτει νέους στόχους υιοθετώντας το κατάλληλο «μείγμα» πολιτικής προσαρμοσμένο στις αυξημένες απαιτήσεις που δημιουργούνται για την επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας. Αποτέλεσμα του ανωτέρω είναι η σημαντικότερη αύξηση των πόρων που διατίθενται για την ενίσχυση της Ε&Α, της καινοτομίας, της

επιχειρηματικότητας και της Κοινωνίας της Πληροφορίας που αναλογούν στο 33,6% των συνολικών πόρων του Προγράμματος, όταν το αντίστοιχο ποσοστό στο ΠΕΠ 2000- 2006 είναι 6,3%.

Η ευρεία διαβούλευση με τους τοπικούς φορείς (Τοπική Αυτοδιοίκηση Α' και Β' βαθμού), τους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους, η ενεργός συμμετοχή τους στη διαμόρφωση του Προγράμματος, αφού τα συμπεράσματα των Αναπτυξιακών Συνεδρίων αποτέλεσαν σημαντική εισροή για την κατάρτιση του Προγράμματος, η ανάθεση της εκ των προτέρων αξιολόγησης σε εξωτερικό αξιολογητή και η υιοθέτηση μιας διαδικασίας ανάδρασης μεταξύ της κατάρτισης του Προγράμματος και των πορισμάτων της αξιολόγησης και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, σε συνδυασμό με τη σημαντική αναδιάρθρωση /επανασχεδιασμό των μηχανισμών εφαρμογής της νέας προγραμματικής περιόδου - που δίνουν έμφαση στη βελτίωση της ικανότητας των φορέων υλοποίησης, τη μέγιστη δυνατή δημοσιότητα και την ορθή δημοσιονομική διαχείριση των πράξεων - και με τον προσδιορισμό ποσοτικοποιημένων στόχων που θα επιτρέψουν την παρακολούθηση και αξιολόγηση της υλοποίησης του Προγράμματος, συνθέτουν τα σημαντικότερα στοιχεία που περιλαμβάνει το Πρόγραμμα και αναδεικνύουν την Κοινοτική Προστιθέμενη Αξία για την εφαρμογή πολυετών αναπτυξιακών προγραμμάτων, όπως το ΠΕΠ Αττικής 2007-2013.

Συστάσεις του Συμβούλου Αξιολόγησης

Κατά τη διάρκεια της διαλογικής διαδικασίας και της συνεργασίας του Συμβούλου – Αξιολογητή με την Ομάδα Σχεδιασμού της Περιφέρειας Αττικής, ανά στάδιο κατάρτισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος, ο Αξιολογητής προέβη σε ορισμένες συστάσεις / προτάσεις για τη βελτίωση και ορθολογικοποίηση του σχεδιασμού του Προγράμματος, πέραν εκείνων των ανταλλαγών απόψεων σε μεγαλύτερη συχνότητα περί των βασικών αρχών και της προετοιμασίας του σχεδιασμού του. Οι κυριότερες συστάσεις / προτάσεις ανά στάδιο σχεδιασμού, το οποίο συμπίπτει με τις βασικές ενότητες του περιεχομένου του Προγράμματος, ήταν οι εξής:

α) Ως προς την κοινωνικοοικονομική ανάλυση και τις προσδιορισθείσες ανάγκες

Κατά την άποψη του Συμβούλου, η διάρθρωση / δομή αυτής της ενότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος θα έπρεπε να περιλαμβάνει το σύνολο των αναπτυξιακών οικονομικών, παραγωγικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών της Περιφέρειας Αττικής, με έμφαση στους τομείς εκείνους που θα αποτελούσαν τις προτεραιότητες - στόχους του Προγράμματος.

Επιπλέον, ο Σύμβουλος διατύπωσε την άποψη ότι η ανάλυση θα πρέπει να είναι δυναμική με διαχρονικές αναφορές, κατά το δυνατόν, προκειμένου να αποτυπωθούν οι εξελικτικές τάσεις του κοινωνικοοικονομικού ιστού της Περιφέρειας και να αναδειχθούν τα προβλήματα και οι προοπτικές σε βασικούς δείκτες του παραγωγικού περιβάλλοντος, της αγοράς εργασίας, των υποδομών κλπ.

Στο αρχικό σχέδιο του Προγράμματος (15/9/2006) οι παρατηρήσεις και υποδείξεις του Συμβούλου αφορούσαν στα ακόλουθα θέματα :

- Αναδιτύπωση του περιεχομένου του Κεφαλαίου 1 και προσαρμογή της ανάλυσης με βάση τους στόχους της Ε.Ε (Λισσαβόνα, Γκέτεμποργκ). Ειδικότερα, προτάθηκε η διάρθρωση της ανάλυσης σε έξι θεματικές προτεραιότητες (εξωστρέφεια και επιχειρηματικό περιβάλλον, απασχόληση και κοινωνική συνοχή, υπηρεσίες και υποδομές προσπελασιμότητας, αιφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής, κοινωνία της γνώσης και καινοτομία, ελκυστικότητα της Αττικής ως τόπος προσέλκυσης επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης).
- Εμπλουτισμός της ανάλυσης με τις επιδόσεις της Περιφέρειας ως προς τους Διαρθρωτικούς Δείκτες της Ε.Ε.

- Μεταφορά και ενσωμάτωση των στοιχείων υφιστάμενης κατάστασης που υπήρχαν στο Κεφάλαιο 2, που αναφέρεται στην αναπτυξιακή στρατηγική του Προγράμματος, στο Κεφάλαιο 1.
- Εμπλουτισμός της υφιστάμενης κατάστασης με στοιχεία στα θέματα ισότητας ανδρών – γυναικών, ενέργειας, ανάδειξης του μητροπολιτικού χαρακτήρα της Περιφέρειας κλπ.
- Σύνοψη της υφιστάμενης κατάστασης με έμφαση στα συμπεράσματα – αποτελέσματα.
- Ενσωμάτωση της χωρικής ανάλυσης και των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων της Περιφέρειας.
- Η αποτύπωση των ισχυρών σημείων και αδύνατων σημείων, καθώς και των ευκαιριών και απειλών / κινδύνων να εξάγεται τεκμηριωμένα από την ανάλυση του κοινωνικοοικονομικού ιστού.
- Σύνοψη των βασικών ανισοτήτων, των προβλημάτων και των αναπτυξιακών κενών που καλείται να αντιμετωπίσει το ΕΠ για την περίοδο 2007-2013, κατάταξη και ιεράρχησή τους.

Εκτός των παραπάνω, κατά τη διαδικασία εκπόνησης του προγραμματικού κειμένου του ΕΠ, μετά τις σχετικές υποδείξεις του Συμβούλου, ενσωματώθηκαν στο Κεφάλαιο 1 επιπλέον ποσοτικά δεδομένα σε επιμέρους παραμέτρους της υφιστάμενης κατάστασης (π.χ. υγεία, ενέργεια, ψηφιακή σύγκλιση, έρευνα – τεχνολογία – καινοτομία, περιβάλλον, υποδομές προσπελασιμότητας) με στόχο την πληρέστερη τεκμηρίωση των συμπερασμάτων.

Επιπλέον, προκειμένου να υπάρχει αντιστοιχία των κοινωνικοοικονομικών δεδομένων με τα αναφερόμενα στο ΕΣΠΑ 2007-2013, προτάθηκε στην τελική έκδοση του προγραμματικού κειμένου του ΕΠ (Μάρτιος 2007) να χρησιμοποιηθούν οι ίδιοι Πίνακες ανάλυσης με αυτούς που περιλαμβάνονται στο ΕΣΠΑ.

β) Ως προς τη συνέπεια της στρατηγικής

Η κύρια άποψη του Συμβούλου Αξιολόγησης ήταν ότι η στρατηγική του Προγράμματος θα πρέπει να είναι εστιασμένη στην αντιμετώπιση συγκεκριμένων προβλημάτων που δημιουργούν αθροιστικά ή πολλαπλασιαστικά αρνητικά φαινόμενα ή ενισχύουν μελλοντικούς κινδύνους για την Περιφέρεια Αττικής.

Η αξιολόγηση της στρατηγικής του Προγράμματος, όπως προσεγγίζονταν στο από 15-09-2006 Σχέδιο, οδήγησε τον Σύμβουλο Αξιολόγησης στη διατύπωση των ακόλουθων παρατηρήσεων:

- Σε αρκετά σημεία του Κεφαλαίου 2 της στρατηγικής περιλαμβάνονταν αναφορές για την υφιστάμενη κατάσταση της Περιφέρειας που θα έπρεπε να αποτελούν μέρος του Κεφαλαίου 1. Ενδεικτικά αναφέρονται τα στοιχεία που τεκμηριώνουν την ελκυστικότητα της Αθήνας ως επιχειρηματικό κέντρο ή οι αναφορές στο μητροπολιτικό χαρακτήρα της Περιφέρειας.
- Δεν υπήρχε αναφορά στους Γενικούς Στόχους του Προγράμματος, ενώ οι αναφερόμενοι ως Ειδικοί Στόχοι του Προγράμματος προσιδίαζαν περισσότερο με στρατηγικούς στόχους. Κατά συνέπεια, ήταν αναγκαία η επαναδιατύπωση της στοχοθεσίας του Προγράμματος.
- Η στρατηγική έπρεπε να περιλαμβάνει αναφορές στις θεματικές και χωρικές προτεραιότητες του σχεδιασμού για την Περιφέρεια.
- Στο Κεφάλαιο 2 περιλαμβάνονταν αρκετά σημεία που, κατά την άποψη του Συμβούλου, θα έπρεπε να ενσωματωθούν στο Κεφάλαιο 3 που αναφέρεται στην περιγραφή και το περιεχόμενο των Αξόνων Προτεραιότητας.
- Τέλος, έπρεπε να υπάρχει συνοπτική αναφορά του Προγράμματος στη συνεκτικότητα της στρατηγικής με τις εθνικές πολιτικές και τις ευρωπαϊκές προτεραιότητες (ΕΣΠΑ, Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την πολιτική Συνοχής και Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την απασχόληση).

Μετά τις παρατηρήσεις αυτές και αφού λήφθηκαν υπόψη οι προτάσεις του Συμβούλου Αξιολόγησης για βελτιώσεις που αφορούσαν στη στρατηγική του Προγράμματος, έγινε αναδιαμόρφωση τόσο της στρατηγικής όσο και του επιχειρησιακού σχεδιασμού. Ειδικότερα, λαμβάνοντας υπόψη και το επίσημο

κείμενο του ΕΣΠΑ 2007-2013 (Ιανουάριος 2007) για την τελική έκδοση του προγραμματικού κειμένου του Ε.Π. (Μάρτιος 2007) προτάθηκε από το Σύμβουλο :

- Η προσαρμογή των Ειδικών Στόχων του Προγράμματος στους Γενικούς Στόχους του ΕΣΠΑ.
- Η επαναδιατύπωση της ονομασίας και κυρίως του περιεχομένου των Αξόνων Προτεραιότητας, ώστε αυτό να γίνει πιο συνεκτικό
- Κρίθηκε ότι δεν απαιτείται ειδική στοχοθέτηση και αντίστοιχα ειδική ενότητα παρεμβάσεων για τις νησιωτικές περιοχές της Περιφέρειας.

γ) Ως προς την ποσοτικοποίηση των στόχων του Προγράμματος και την αποτύπωσή τους μέσω δεικτών

Με δεδομένη την αναγκαιότητα χρήσης ποσοτικοποιημένων δεικτών για την παρακολούθηση της υλοποίησης και την αξιολόγηση του Προγράμματος, οι συστάσεις / προτάσεις του Συμβούλου Αξιολόγησης εστιάσθηκαν στα εξής:

- Βασικά κριτήρια επιλογής των δεικτών θα πρέπει να είναι οι αρχές της καταλληλότητας, της μετρησιμότητας, καθώς και της αναλογικότητας.
- Οι στόχοι του Προγράμματος θα πρέπει να αποτελούν ένα πλέγμα δεικτών, ανά Άξονα Προτεραιότητας, αλληλοσυνδεόμενοι μεταξύ τους σε μια σχέση αλληλουχίας και αυτό το πλέγμα δεικτών του Άξονα Προτεραιότητας να αποτελείται από δείκτες πραγματοποίησης / εκροών και δείκτες αποτελέσματος.
- Οι ποσοτικοποιημένοι δείκτες θα πρέπει να ανταποκρίνονται στους στόχους των Αξόνων Προτεραιότητας, χωρίς κατ' ανάγκη να αντιστοιχούν 1:1 με αυτούς.
- Η ποσοτικοποίηση των στόχων θα πρέπει να είναι ρεαλιστική και να βασιστεί σε προηγούμενη αντίστοιχη εμπειρία και μέσα μοναδιαία κόστη.
- Οι τιμές βάσης θα πρέπει κατά κύριο λόγο να αποτυπώνουν την υφιστάμενη κατάσταση της Περιφέρειας, αποφεύγοντας, στο μέτρο του δυνατού, τις αναφορές σε στοιχεία εκροών ή/και αποτελεσμάτων της προγραμματικής περιόδου 2000-2006.